HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דשדא ליפתא בי פילי. שזרע לפת בתוך נקעים של קרקע הגר ולא כיסה עפר ולא עשה כלום כי אם זריקת הלפת בתוך החרץ לא הויא חזקה שהרי לא עשה שום תיקון בקרקע והשלכת זרע בקרקע אינו מעשה אלא אם כן זורע ואח"כ מכסהו (א) ואע"פ שגדל הלפת וגשרש בקרקע היום ולמחר ממילא הוא דקשבח ולא דמי לרפק בה פורתא דמעשה קעביד בגוף הקרקע ומשביח הקרקע מיד בחרישה זו וכן למד לה מיא דאמרן לעיל [נג.] הרי משקה את השדה ומנגב את הקרקע אבל האי מאי קעביד ואכילת הלפת נמי אינה חזקה דאכילת פירות אינו קונה ולא הויא חזקה לקנות שהרי אינו עושה בלקיטת הפירות ולא באכילתם שום תיקון בקרקע שיהא דומה לנעל גדר ופרץ וגם לא להליע מלעות בנכסי הגר [נג.] דהתם קמיתהני גופו מן הקרקע וקמשמשא ליה קרקע כעבד לרב והכי נמי אמרינן לקמן בשמעתין [מז.] והרי אכילת פירות דבנכסי חבירו קנה לענין חזקת שלש שנים להיות אכילת הפירות של שלש שנים עומדים במקום שטר ובנכסי הגר לא קנה כלומר לגבי לקנות קרקע מיד כדין קרקע שנקנית בכסף בשטר ובחזקה דנעל וגדר לא הויא חזקה: **פילי.** כמו פילאי: **דפשח דיקלא.** כמו ויפשחני (איכה ג). נוטל מן הענפים וש"ש שמפשחין אותו לעורך הדקל לפי שענפיו מרובים ואין מניחין אותו ליגדל ומהניא ליה הפשיחה כזימור בכרם: **אדעתא דדיקלא.** כדי שיגדל (ד): **קני.** הדקל: **אדעתא דחיותא.** אם מפשיחו לעורך בהמותיו להאכילן ואינו מתכוין להנאת הדקל ומיהו בלקיטת הענפים מתכוין הוא להחזיק בדקל ולקנותו בחזקה זו לא קני ואע"ג דממילא מהני לדקל כיון דאינו מתכוין לתקן הקרקע דומיא דנעל וגדר אלא בלקיטת פירות מתכוין לא הויא חזקה וכמחזיק שלא מדעת דמי וכי קאמר מתכוין אני לקנות בלקיטה זו הרי הוא כמי שהולך בשוק ואומר רוצה אני להחזיק בשדה פלוני דבדיבור אלא מעשה לא הויא חזקה דתרתי בעינן שיעשה תיקון בקרקע ובאותו תיקון יהא מתכוין לשם תיקון כדי להחזיק: **היכי דמי.** מנא ידעינן אי אדעתא דדיקלא או אדעתא דחיותא עבד שלא יוכל לכפור ולטעון אדעתא דדיקלא עבדי: **מהאי גיסא ומהאי גיסא.** אם מכל לדדין ליקט כאן מעט וכאן מעט אדעתא דדיקלא שכן מנהג לעשות כי האי גוונא הוא דאיכא למימר אדעתא דדיקלא ואע"ג דאיכא למימר נמי אדעתא דחיותא מסתמא כל אדם אדעתא להחזיק מתכוין וכל היכא דאיכא למימר הכי והכי אמרינן אדעתא למיקני מכוין: **כולה מחד גיסא.** מקלקל הוא את האילן שמגלהו כולו מצד אחד והוה ולאי אדעתא דחיותא לחוד מכוין דלאילן לא חיים: **האי מאן דזכי זכיה.** מכבד ומטהר את השדה מקיסמים ועשבים רעים: **אדעתא דארעא.** שמהא נוחה לחרוש: **שקל רבדבי וזוטרי.** איכא למיתלי אדעתא דארעא אבל שבק זוטרי ליכא למיתלי אלא אדעתא דליבי לחוד דגדולים הראוין לשריפה מלקט: **דאתקיל תיקנא.** מסיר המכשולות ומשוה פני הקרקע שתהא חלקה ולא תכשל המחרישה ותשבר: **קני.** דדמי לחורש: **דבי דרי.** גורן לדוש שם תבואה דכיון דקרקע זה לחרישה עומד ולא לגורן ואף לאחר שיחליקנו לגורן ויחבוט שם חטין יהא לריך (ה) שם לחרוש ולזרוע נמצא שאין גורן זה כאן כי אם קלקול ואין זה מתקן השדה כי אם מקלקל וכל תיקון שסופו לסתור אינו אלא קלקול ומעיקרא לא מתקן הוא ולא דמי לנעל וגדר ורפק ביה פורתא והשקאת מים שכל דברים הללו אין סופן לסתרן אבל גורן זה סופו לקלקלו ולסתרו דעיקר דארעא לחריסה קיימא אבל אם לא לעשות שם גורן קבוע לעולם נראה בעיני דקני דאין לך חזקה גדולה מזו: **מוליא.** תל: **נגא.** גומא: **שקל מוליא ושדא בנגא אדעתא דארעא.** לקח התל והשליך בגומא נמצא שהשוה כל הקרקע איכא למימר דלחרוש עשה שלא תתעכב המחריסה: **מוליא במוליא ונגא בנגא.** התל הרחיב במקומו והשפילו ונותן מגבהו שביבתו לגדדין שלא יהא זקוף כל כך וכן נגא בנגא שפתי הגומא השפיל (ו) וגדר לאמצעיתה ועשית הגומא חלקה הרי הגומות לבד והתלים לבד והרי יש כאן מקומות מקומות חלקים כל אחד לבדו: **אדעתא דבי דרי.** ראוי הוא לחבוט חטים ולא לחריסה. וכל החזקות הללו בין בנכסי הגר בין במתנה בין במכר והאחין שחלקו: **דפתח מיא.** שיכנסו בשדה: **פתח תרי בני.** אחד לגד הנהר ליכנס המים ואחד לגד שני לצאת: **אדעתא דכווני.** לצוד דגים נתכוין ולא להשקות השדה דאי להשקות השדה מתכוין היה לו לעשות פתח אחד ויתעכבו שם המים וגם הדגים יהו נצודין שם מאיליהן: **בנפשיחא.** כדאמרן לעיל דפשח דיקלא אדעתא דחיותא כולה מחד גיסא: **רפק פוחיה פורתא.** דהיינו עודר תחת האילן דמהני ליה כחורש לזריעה: **דמחזקי אינשי.** אדעתא דדיקלא דהיינו מהאי גיסא ומהאי גיסא: **הגר לורה.** לורת חיה לו עוף: **בנכסי הגר.** בנכסלי הבית אבל סיוד וכיור דאמר לעיל (דף נג.) אמה כנגד הפתח לאו היינו לורת בריה אלא ליורים בעלמא מעשה לעצועים ופרחים אבל לורת חיה לו עוף חשובה ודי באחד ולא בעינן אמה ולא כנגד הפתח: **דרב לא קנה לגיגתא דבי רב.** גיגה הסמוכה לבית מדרשו והיתה של גר ומת וקנאה רב בכך שעשה בה לורה להחזיק בה. ומכללא דהך מעשה אימתר הך דרב: **המסויימת במצריה.** שיש לה מצר בארבע רוחותיה: **כיון שהגיעם בה.** וחפר במרה מכוש אחד הכאה אחת בקרקע קנה כולה דהיינו רפק בה פורתא וכגון קרקע שעומד לחריסה אבל בבית לא הוי חזקה ול"ש מכר ול"ש נכסי הגר קנה כולה: **לא קנה אלא מקום מכושו בלבד.** ולוקח נכסי הגר אבל מכר וקבל זוזי אפילו עשר שדות בעשר מדינות והחזיק באחת מהן קנה כולן דאמר שמואל בפרקי קמאי בב"ק [יב.] וקדושין [סז:] וכדפרישית לעיל (דף נג.). ובהך פלוגתא הלכתא כרב דהא ר"נ עבד עובדא כוותיה דרב דאמרן בשמעתין: ושאינה

אדעתא דציבי לא קני. ואע"פ שמתקן הקרקע וכן פשח דיקלא אדעתא דחיותא אע"פ שהדקל מיתקן בכך דלעולם לא קני אלא אם כן מתכוין לקנות כדאמרינן לעיל לקנות את חביריתה אף אותה לא קנה כיון שלא נתכוין לקנותה וביבמות פרק ר"ג (דף נב:) אמר הא למה זה דומה לעובר בנכסי הגר וכסבור שלו הן אלא קנה ובהפרה (ב"ק דף מט: ושם) אמר דהמחזיק בשטרותיו של גר מהו מאן דמחזיק בשטרא אדעתא דארעא הוא מחזיק ובארעא הא לא אחזיק ושטרא נמי לא קנה דלאו דעתיה אשטרא או דלמא דעתיה נמי אשטרא ואין להקשות דאע"ג דאין דעתיה אשטרא אמאי אין ידו קונה לו שלא מדעתו כמו חלרו לחלר מתורת יד איתרבאי דהא דחלר קונה לו שלא מדעתו היינו שאינו יודע אם הוא בחלרו ואם היה יודע היה רולה לקנות אבל אם יודע ואין מתכוין לקנות לא קני ואי"ת מצא בגל או בכותל יש דתנן בפאה מליאות (ב"מ דף כה:) הרי אלו שלו מפני שיכול לומר של אמוריים הוא אמאי לא קניא ליה חלרו וי"ל דבדבר שאין הווה שימצא לא קנה חלרו שלא מדעת:

מוליא במוליא כו'. הקשה ה"ר יוסף דאורלינ"ש (ז) משמע שצריך הקרקע שוה לחריסה יותר מלחיסה ואנן סהדי דלחיסה צריך הרבה יותר שוה וחלק (א) ומה שפירש נמי בקונטרס דאם עושה אדעתא דגורן קבוע קני היכי ידעינן אי עבד אדעתא דגורן קבוע או אינו קבוע והיה מפרש דבי דרי דהכא היינו להעמיד שם בהמות (ב כמו אבי דרי מושבנא (שבת דף נב.) דלקמן (דף מז.) תנן דבהעמדת בהמה לא קני ור"ת השיב לו שהם היו דשים במוריגים ולא היו צריכין להשוות הקרקע כל כך) (ג): ושאינה

ומכמחזיק שלא מדעת דמי וכי קאמר מתכוין אני לקנות בלקיטה זו הרי הוא כמי שהולך בשוק ואומר רוצה אני להחזיק בשדה פלוני דבדיבור אלא מעשה לא הויא חזקה דתרתי בעינן שיעשה תיקון בקרקע ובאותו תיקון יהא מתכוין לשם תיקון כדי להחזיק: היכי דמי. מנא ידעינן אי אדעתא דדיקלא או אדעתא דחיותא עבד שלא יוכל לכפור ולטעון אדעתא דדיקלא עבדי: **מהאי גיסא ומהאי גיסא.** אם מכל לדדין ליקט כאן מעט וכאן מעט אדעתא דדיקלא שכן מנהג לעשות כי האי גוונא הוא דאיכא למימר אדעתא דדיקלא ואע"ג דאיכא למימר נמי אדעתא דחיותא מסתמא כל אדם אדעתא להחזיק מתכוין וכל היכא דאיכא למימר הכי והכי אמרינן אדעתא למיקני מכוין: **כולה מחד גיסא.** מקלקל הוא את האילן שמגלהו כולו מצד אחד והוה ולאי אדעתא דחיותא לחוד מכוין דלאילן לא חיים: **האי מאן דזכי זכיה.** מכבד ומטהר את השדה מקיסמים ועשבים רעים: **אדעתא דארעא.** שמהא נוחה לחרוש: **שקל רבדבי וזוטרי.** איכא למיתלי אדעתא דארעא אבל שבק זוטרי ליכא למיתלי אלא אדעתא דליבי לחוד דגדולים הראוין לשריפה מלקט: **דאתקיל תיקנא.** מסיר המכשולות ומשוה פני הקרקע שתהא חלקה ולא תכשל המחרישה ותשבר: **קני.** דדמי לחורש: **דבי דרי.** גורן לדוש שם תבואה דכיון דקרקע זה לחריסה עומד ולא לגורן ואף לאחר שיחליקנו לגורן ויחבוט שם חטין יהא לריך (ה) שם לחרוש ולזרוע נמצא שאין גורן זה כאן כי אם קלקול ואין זה מתקן השדה כי אם מקלקל וכל תיקון שסופו לסתור אינו אלא קלקול ומעיקרא לא מתקן הוא ולא דמי לנעל וגדר ורפק ביה פורתא והשקאת מים שכל דברים הללו אין סופן לסתרן אבל גורן זה סופו לקלקלו ולסתרו דעיקר דארעא לחריסה קיימא אבל אם לא לעשות שם גורן קבוע לעולם נראה בעיני דקני דאין לך חזקה גדולה מזו: **מוליא.** תל: **נגא.** גומא: **שקל מוליא ושדא בנגא אדעתא דארעא.** לקח התל והשליך בגומא נמצא שהשוה כל הקרקע איכא למימר דלחרוש עשה שלא תתעכב המחריסה: **מוליא במוליא ונגא בנגא.** התל הרחיב במקומו והשפילו ונותן מגבהו שביבתו לגדדין שלא יהא זקוף כל כך וכן נגא בנגא שפתי הגומא השפיל (ו) וגדר לאמצעיתה ועשית הגומא חלקה הרי הגומות לבד והתלים לבד והרי יש כאן מקומות מקומות חלקים כל אחד לבדו: **אדעתא דבי דרי.** ראוי הוא לחבוט חטים ולא לחריסה. וכל החזקות הללו בין בנכסי הגר בין במתנה בין במכר והאחין שחלקו: **דפתח מיא.** שיכנסו בשדה: **פתח תרי בני.** אחד לגד הנהר ליכנס המים ואחד לגד שני לצאת: **אדעתא דכווני.** לצוד דגים נתכוין ולא להשקות השדה דאי להשקות השדה מתכוין היה לו לעשות פתח אחד ויתעכבו שם המים וגם הדגים יהו נצודין שם מאיליהן: **בנפשיחא.** כדאמרן לעיל דפשח דיקלא אדעתא דחיותא כולה מחד גיסא: **רפק פוחיה פורתא.** דהיינו עודר תחת האילן דמהני ליה כחורש לזריעה: **דמחזקי אינשי.** אדעתא דדיקלא דהיינו מהאי גיסא ומהאי גיסא: **הגר לורה.** לורת חיה לו עוף: **בנכסי הגר.** בנכסלי הבית אבל סיוד וכיור דאמר לעיל (דף נג.) אמה כנגד הפתח לאו היינו לורת בריה אלא ליורים בעלמא מעשה לעצועים ופרחים אבל לורת חיה לו עוף חשובה ודי באחד ולא בעינן אמה ולא כנגד הפתח: **דרב לא קנה לגיגתא דבי רב.** גיגה הסמוכה לבית מדרשו והיתה של גר ומת וקנאה רב בכך שעשה בה לורה להחזיק בה. ומכללא דהך מעשה אימתר הך דרב: **המסויימת במצריה.** שיש לה מצר בארבע רוחותיה: **כיון שהגיעם בה.** וחפר במרה מכוש אחד הכאה אחת בקרקע קנה כולה דהיינו רפק בה פורתא וכגון קרקע שעומד לחריסה אבל בבית לא הוי חזקה ול"ש מכר ול"ש נכסי הגר קנה כולה: **לא קנה אלא מקום מכושו בלבד.** ולוקח נכסי הגר אבל מכר וקבל זוזי אפילו עשר שדות בעשר מדינות והחזיק באחת מהן קנה כולן דאמר שמואל בפרקי קמאי בב"ק [יב.] וקדושין [סז:] וכדפרישית לעיל (דף נג.). ובהך פלוגתא הלכתא כרב דהא ר"נ עבד עובדא כוותיה דרב דאמרן בשמעתין:

ושאינה

מסורת הש"ס

א) מו"ק י:, ב) [סס], ג) שם, ד) [שם ע"ש], ה) עירובין כח., ו) [עי' תוס' יומא נד: בד"ה כרוכיס], ז) [ועי' תוס' מו"ק י: ד"ה מוליא],

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אדעתא כו' אבל אם יודע ואינו מכוין לקנות. עיין גיטין דף סא ע"ל תוס' ד"ה ליקט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ושדא בנגא אדעתא דארעא. נ"ב ובמס' מו"ק דף י' ע"ב איתא להדיא איפכא: (ב) שם אתא הכוא גברא רפיק: (ג) רשב"ם ד"ה דשדא וכו' מכסהו עפר ואע"פ וכו' משקה את השדה ומטיב ומנגב: (ד) ד"ה אדעתא דדיקלא כדי שיגדל הדקל כל"ל ותיבת קני נמחק: (ה) ד"ה דבי דרי וכו' יהא צריך לחרוש שם וגו'רוע: (ו) ד"ה מוליא במוליא וכו' השפיל וגדרו לאמצעיתה: (ז) תוס' ד"ה מוליא וכו' הר"י דאורליינ"ש הכא משמע וכו' דבדיבור אינה צריכה לפי שענפיו מרובים ואין מניחין אותו ליגדל ומהניא ליה הפשיחה כזימור בכרם: **אדעתא דדיקלא.** כדי שיגדל (ד): **קני.** הדקל: **אדעתא דחיותא.** אם מפשיחו לעורך בהמותיו להאכילן ואינו מתכוין להנאת הדקל ומיהו בלקיטת הענפים מתכוין הוא להחזיק בדקל ולקנותו בחזקה זו לא קני ואע"ג דממילא מהני לדקל כיון דאינו מתכוין לתקן הקרקע דומיא דנעל וגדר אלא בלקיטת פירות מתכוין לא הויא חזקה

מוסף תוספות

א. ואיפכא הול"ל דמוליא בנצא ונצא במוליא אדעתא דבי דרי. ליטע"ש. (ועיין מו"ק י: תוד"ה מוליא, דקן גרים הרי"ף). ב. [ד]אין זה תיקון חשוב ואינו צריך שם להשוות כל כך ולפיכך לא קנה. סס. ג. כדכתיב (ישעיה מא) הנה שמתיך למורג חרוץ וכו' תדוש הרים ותדוק. סס.

רבינו גרשום

לפת בפילי ארעא דגר. ששתל לפת בארעיה דגר בנקעיה דבאותה שעה לא שבח דליהוי חזקה: דפשח דיקלא. שעוקר קצת הענפים של דקל של גר: אדעתא דדיקלא. אם לצורך הדקל מתכוין שיגדיל יותר וישביח הוי חזקה וקני: אם לצורך חיותא. להאכיל הענפין והלולבין לבהמתו לא קני הדקל: דזכי זכיא. שמכבד ומזכי את השדה אדעתא דארעא כדי שתהא נוחה לחרוש ולזורע קני: אבל אם אדעתא דציבי. ללקט העצים להסקה לא קני: דתקיל תיקלא. למשוי קרקע השדה: אדעתא דארעא. שתהא נוחה לחרוש ולזרוע קני: אדעתא דבי דרי. להבוט שם חטים: מוליא. תל: נצא. חריץ: שקל מוליא במוליא. שנוטל ראש המוליא ונותן סביב התל כדי להרחיבו. נצא בנצא שנוטל מצידי הגומא ומשליך למטה בקרקעית כדי להשוותה ולהרחיבה ה) היינו אדעתא דארעא. ב) כמו אמת המים שמשקה בכל השדה: פתח תרי בבי. שפעמים סוכר האחד ומוציא המים באחד היינו אדעתא דכווני: בתפשיחא. בנכסי הגר ולא היתה לנקות כל האילן ביחד אלא כדאמר לעיל: אתא חד גברא רפק ביה. חפר תחתיו שעידרו כמו שחופרין תחת האילנות: אלא בצורתא. בציור שצייר בכותליה: המסויימת. המסומנת שניכרת בין השדות שהמצרים גבוהין סביבה והיא של גר: ניכוש. חפירת יד:

ה) עי' בתוס' מו"ק דף י ע"ב ד"ה מוליא שכ' דכ"ה גי' רב אלפס דמוליא במוליא אדעתא דארעא ואכן בשם רביגו כתבו להיפך וע"ש: ב) נראה דחסר כאן וא"ל האי מאן דפתח מיא. כמו אמת המים וכו':

עין משפט נר מצוה

רלב א מיי' פ"ב מהל' זכיה ומתנה הל' י סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' עה סעיף סכ:
רלד ב ג מיי' שם הל' ד ה טוש"ע שם סעיף יח:
רלה ד ה מיי' שם הל' ה ו טוש"ע שם סעיף יח:
רלו ז ז מיי' שם הל' ו ז טוש"ע שם סעיף יט:
רלז ח ט מיי' שם הל' ז ח טוש"ע שם סעיף כ:
רלח י כ מיי' שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף יב:
רלט ל מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף יד:
רמ מ מיי' שם פ"ש הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

מוסף רש"י

דשדא ליפתא בי פילי. נטע לפת בגומא שנמצא בקרקע הגר ולא תפרה הוא דאי תפרה במכוס לאשון קנה (ערובין כה.). **לא הוי שבחא.** ולאו חזקה היא ואמן נעל גדר ופרץ כל שהוא תגן, מידי דמה מיהוי חזקה (שם). **ממילא קא שבח.** והכא שעמא לאו אייהו מחזיק בה אלא לפת הוא דשבח ואזיל (שם). **דפשח דיקלא.** שזומר הדקל מן הענפים שבו (מו"ק י:) דפשח, לשון פיסוק (איכה ג יא). **שקל מהאי גיסא ומהאי גיסא.** ענפים יבשים שבו היינו אדעתא דדקלא (מו"ק י:). **אדעתא דחיותא.** דלמאיון למאכל בהמה, דנקט מן הענפים דמחד גיסא בין לאחן בין יבשין לעורך מאכל בהמה (שם). **דזכי זכיא.** שמכבד את הקרקע מעפיס קנעים שעניס שנטלא (שם). **אדעתא דארעא.** דלהכי ליקטן גדולים וקטנים (שם). שלוקט גדולים וקטנים (שם). **אדעתא דציבי.** אם ליקטן אדעתא דענים לספיקן, דנקט רבדבי ושבק זוטרי (שם). **דאתקיל תיקלא.** שמופר מעם האדמה (שם). **אדעתא דארעא.** שמופר שדהו לעורך זריעה (שם). **אדעתא דבי דרי.** לעורך הגורן לחבוט שם חטין (שם). **שקל מוליא.** שנוטל הקרקע ממקום גבוה, ושדה **בנצא.** במקום נמוך, היינו אדעתא דבי דרי, אדעתא דגורן, שכן דרכו של גורן שמשוה הגבעות (שם וגורס להיפך ועי' תוס' שם). **מוליא במוליא.** שנוטל הקרקע ממקום גבוה ומניחו שם על גבי מקום גבוה (שם). **ונצא בנצא.** שמופר במקום נמוך ומניחו במקום נמוך, דהיינו אדעתא דארעא, שזה דרכו של מוכש שהיו שאינו משגיח בפחה מקום שיכה המחריסה בקרקע אפילו במקום נמוך מוכש (שם). **אדעתא דכווני.** שעושין המים שיעלאין מן הגומא של ביבר לאחן לעורך שיעלאו המים ושתיירו הדגים (שם). **פתח תרי בבי.** מד שבו נכנסין המים לגומא וכנסין אף הדגים לגומא ומד שהמים יולאין מון לגומא והדגים משתיירים בתוכה ולוקחים אותם (שם). **חד בבא.** דפתח חד בבא שבו נכנסין המים לגומא ואדך פתח שבו יולאין המים לאחן לא פתח, אדעתא דארעא. שכשהגומא מליאה מים יולאין המים למעלה ומשקין כל השדה (שם).